

УДК 37.07:373.24

Грубчак І. І.
студентка магістратури
"Управління навчальним закладом"

(Житомирський державний університет
імені Івана Франка, м. Житомир)
e-mail: innagrubchak@gmail.com

Управління ДНЗ на засадах акмеологічного підходу

У статті розкрито особливості управління дошкільним навчальним закладом на засадах акмеологічного підходу, відображено принципи до визначення сутності поняття "акмеологічний підхід", розглянуто складові акмеологічного підходу до управління дошкільним навчальним закладом.

Актуальність дослідження зумовлено тим, що життя все наполегливіше ставить завдання перегляду характеру взаємодії педагога з дітьми в педагогічному процесі дошкільного навчального закладу (ДНЗ) і початкової школи. Це неоднозначне, багатопланове завдання пов'язано з установками педагога й необхідністю їх зміни, що припускає усвідомлення сучасних освітніх цілей. Наявність ідеального образу припускає просування педагога до успіху в педагогічній діяльності. Це відбувається за умови, якщо він усвідомлює необхідність самовдосконалення й стає творцем нової педагогічної технології. Пережиті педагогом почуття глибокого задоволення відкривають йому нові можливості для професійного росту, що також сприяє рішенню проблем дошкільної освіти.

Акмеологічний підхід у педагогіці спочатку розглядав основи шкільної освіти. Теоретичні питання, що розкривають сутність акмеологічного підходу до освіти, концептуальні питання його застосування висвітлені у дослідженнях А. Алексюка, Б. Ананьєва, В. Безпалька, І. Беха, Н. Гузій, С. Єлканова, М. Зверєва, Г. Кирилової, О. Кочетової, Н. Кузьміної, І. Лернер, М. Скаткіна, Т. Шамової, О. Штурмак та ін.

Акмеологія освіти – психолого-педагогічна наука, що інтегрує знання про розвиток людини в освітньому середовищі, про досягнення нею вершин у життєдіяльності й розвитку в умовах освітньої діяльності в різних типах і видах навчання. З позицій акмеології як освіти позначка розглядається цілісний розвиток людини, індивідуальність якої виступає як вища цінність.

Акмеологічний підхід у дослідженнях дошкільної освіти ще не знайшов широкого застосування. Дошкільна акмепедагогіка, як і будь-яка нова наука, не може успішно розвиватися без чіткого понятійного апарата. У зв'язку з цим важливо визначити основні категорії, поняття, терміни цієї науки, виявити природу їхніх взаємозв'язків, зв'язків з понятійним апаратом і міжпредметних зв'язків.

Одна з причин недостатньої вивченості проблем дошкільної акмепедагогіки криється в традиційному розумінні акмеології як науки про дорослу людину, що гальмує перенос акмеологічних ідей на виховання дітей дошкільного віку. Сформований стереотип мислення заважає розвитку інтеграційних процесів між педагогікою дитинства й акмеологією освіти. Інша причина полягає в тому, що акмеологія – це порівняно молода наука, що перебуває в стадії розвитку й конкретизації її предмета; існують різні її трактування й напрямки в акмеологічних дослідженнях. Відсутність однозначного підходу до розуміння предмета акмеології також стримує процеси її інтеграції з педагогікою дитинства, що і обумовлює актуальність теми статті "Управління ДНЗ на засадах акмеологічного підходу".

Мета статті – проаналізувати особливості управління ДНЗ на засадах акмеологічного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Успішне функціонування та розвиток будь якого дошкільного навчального закладу залежить від ефективної діяльності його керівника.

Управляти ДНЗ – означає цілеспрямовано впливати на педагогічний колектив, а через нього – на освітній процес з метою досягнення максимальних результатів у процесі розвитку дітей дошкільного віку.

При цьому вирішальне значення належить особистісному поступу кожної людини з чого й складається сукупний духовно-

інтелектуальний та культурний прогрес суспільства в цілому. З кожного особистісного акме формується акме-суспільство.

Науковці А. О. Деркач, В. В. Ільїн, С. Д. Пожарський визначають "акме" як соматичний, фізіологічний, психологічний і соціальний стан особистості, який характеризується зрілістю її розвитку, досягненням найбільш високих показників у діяльності, творчості [1: 4]. При цьому вершинну реалізацію особистості пов'язують із дорослістю, залишаючи інші вікові періоди становлення особистості поза увагою. На нашу думку, в контексті проблеми доречно піднімати питання формування акмеологічності, як властивості людини, що характеризує її прагнення до вершин особистісного, професійного розвитку та самовдосконалення, протягом усього життя, визначати роль різноманітних об'єктивних та суб'єктивних факторів на кожному етапі дорослішання.

Подібні висновки знаходимо в акмеологічній концепції В. Максимової [2]. Дослідниця розглядає зрілість в якості характеристики рубіжних етапів на шляху дорослості зростаючої особистості у процесі навчання та виховання. Зрілість, стверджує авторка, це акме-вершина, яка утворюється на перетині гетерогенних процесів: вікового психофізіологічного розвитку з домінуванням закономірностей соціокультурного розвитку. Вікові стадії розвитку таким чином співпадають зі ступенями навчання. Кожна така стадія закінчується досягненням певної вершини, певного виду зрілості як готовності до наступного розвитку. Кожний вид зрілості відображає новий виток у духовному освоєнні світу, у світогляді, ціннісно-сміслових домінантах і способах життєдіяльності зростаючої людини, в її цілісному розвитку, у взаємодії індивідних, особистісних і суб'єктивно-діяльнісних чинників дозрівання. Відтак В. М. Максимова [3] пропонує розглядати зрілість як соціально-педагогічний результат, який виникає під час взаємодії соціального та педагогічного середовища розвитку особистості. Переоцінити роль освіти у цьому процесі вкрай важко.

Процес "другого народження" людини постійно зіштовхується із внутрішнім опором, проходить крізь періоди криз та нових ініціацій. Подібні процеси відбуваються у неформальній та формальній освіті, оскільки одна і інша, є множиною суб'єкт-суб'єктних взаємодій, що сприяє утвердженню ідеї освіти у якості вселюдського феномену. Аналіз цього феномену в історичному аспекті дає можливість виокремити найбільш оптимальні шляхи ідентифікації акме-особистості і цивілізаційного відтворення суспільства та його переходу на духовно та інтелектуально вмотивований шлях розвитку.

Пріоритетні ознаки акмеологічного підходу, за висновками Н. Кузьміної, такі:

– орієнтація на "акме" – вдосконалення на всіх етапах життя і діяльності людини;

- всебічний розвиток вдосконалення свідомості й діяльності груп (товариств), переконаність у можливості масового вдосконалення;
- оптимістичний погляд на людину та її майбутнє, виражений у антропологічному акмеїзмі, використання акмеологічного проектування вищих досягнень окремими особами, а також групами і товариствами [4: 7-43].

Акмеологічний підхід до освіти спрямований на самовдосконалення людини в освітньому середовищі, на її саморозвиток, на поступ дорослої людини від однієї вершини до іншої, на досягнення "акме" в її творчості і здоров'ї, у розвитку всіх її життєвих сил. Акмеологічний підхід конкретизує ідеї гуманізації освіти і створює основу нової, сучасної ідеології виховання. Акмеологія виступає як фундаментальна наука, як теорія загальних закономірностей досягнення вершин у людській життєдіяльності й розвитку цивілізації й інтегрує знання багатьох наук (культурології, психології, педагогіки, філософії, синергетики, генетики, валеології, фізіології).

Відтак освіта за акмеологічного підходу є процесом розвитку вільних, самоактуалізованих особистостей, а звідси організація навчально-виховного процесу ДНЗ має здійснюватися без примусу і регламентацій, діти самостійно мають вибирати і творити свою природу. Навчання та виховання у ДНЗ покликане сприяти самоусвідомленню дитини як повноправного суб'єкта і стимулювати процес індивідуального вибору.

Обов'язком педагога ДНЗ, що поділяє принципи акмеології, є створення умов, які забезпечать кожній дитині можливість відчувати три основні цінності життя: я – істота, яка обирає, і мені не уникнути вибору власного життєвого шляху; я – вільна людина, абсолютно вільна у виборі цілей мого життя; я – людина, яка має особисту відповідальність за кожен здійснений мною вибір.

Реалізація означених підходів може здійснюватися лише в педагогічному кліматі свободи, що виключає ієрархію влади в навчальних закладах, переваги педагогів над дітьми, зовнішні стандарти успіху. Центром навчально-виховного процесу завжди є самовизначення дитини.

Суть акмеологічного підходу в управлінні ДНЗ виявляється у такої системи, яка б забезпечувала прагнення особистості досягати позитивних самозмін у професійній підготовці, ставленні до дитини як найвищої цінності, дотриманні морально-етичних правил поведінки в повсякденному житті, успішній реалізації особистісно-професійного потенціалу в різних видах діяльності ДНЗ. Акмеологічна позиція вихователя формується в процесі цілеспрямованого переорієнтування його поглядів, переконань, думок, ідейних принципів на розвиток природи самості.

Складовими акмеологічної позиції вихователя є: мотиваційно-ціннісна складова як спрямування мотиваційно-ціннісної сфери педагога на розкриття акмеологічного потенціалу в процесі фахової підготовки; когнітивно-пізнавальна складова як оволодіння вихователями знаннями про власну "Я"-концепцію; діяльнісно-поведінкова складова як оволодіння завідувачем ДНЗ вміннями виявлення й дотримання стійкої акмеологічної позиції.

Кервник дошкільного навчального закладу, здійснюючи різноманітні види діяльності, в першу чергу має бути професіоналом. Подана нижче таблиця 1 розкриває весь комплекс знань і вмінь, необхідних для управління ДНЗ на засадах акмеологічного підходу.

Таблиця 1

Комплекс знань і вмінь керівника, необхідних для управління ДНЗ на засадах акмеологічного підходу

Знання	Уміння
Методологічні знання	Закони, закономірності, ідеї, теорії, концепції
Нормативні знання	Принципи, правила, положення, нормативи, інструкції
Змістові знання	Категорії, поняття, факти, явища, процеси
Процесуальні знання	Методи, способи, прийоми, операції, засоби
Управлінські знання	Управління, менеджмент, педагогіка, психологія, право, економіка, фінанси

Реально існуючі особливості діяльності керівника закладу освіти, наголошує С. Дзарасов, визначаються специфікою навчального закладу, а саме: педагогічною спрямованістю управлінської діяльності; великою соціальною відповідальністю; високим ступенем відкритості керованої системи – наявність безпосереднього впливу з боку батьків та соціального середовища; різновіковим контингентом колективу та вихованців, необхідністю співпраці дорослих із дітьми; комунікативним характером управлінської діяльності та можливістю впливати на педагогів і дітей не стільки авторитарно, скільки власним прикладом [5].

Отже, практика дошкільної освіти вимагає інтенсифікації науково-методичної роботи, спрямованої на розв'язання проблеми підготовки професійно компетентних керівних кадрів ДНЗ, які володіють теорією і практикою педагогічного управління в межах акмеологічного підходу.

Розвиток педагога на засадах акмеологічного підходу відбувається, у першу чергу, завдяки постійному вдосконаленню професійно-особистісних якостей, акцентуванню уваги на ціннісних та світоглядних аспектах професійної культури педагога.

Висновок. З позиції акмеології, систему управління ДНЗ можна розуміти як цілісний розвиток людини в умовах освітніх систем, а її зміст як людинознавство, систему знань про взаємодію людини зі світом.

Застосування акмеологічного підходу в управлінні ДНЗ уможлиблює не лише підвищення ефективності та професійного самовдосконалення сучасного педагога, розвитку його професійного іміджу, а й дозволить оптимізувати і якісно вдосконалити фахову підготовку педагогів ДНЗ, націлити її на забезпечення високого рівня професіоналізму педагогічного працівника.

Список використаних джерел та літератури:

1. Деркач А. А. Акмеология: личностное и профессиональное развитие человека. Кн. 2 / А. А. Деркач. – М. : РАГС, 2000. – 536 с.
2. Максимова В. Н. Акмеология: новое качество образования / В. Н. Максимова // Завуч. – 2004. – № 7. – С. 30-41.
3. Максимова В. Н. Акмеология последипломного образования педагога / В. Н. Максимова, Н. М. Полетаева. – СПб. : ИОВ РАО, 2004. – 226 с.
4. Кузьмина Н. В. Предмет акмеология / Н. В. Кузьмина. – СПб. : Политехника, 2002. – 189 с.
5. Управління дошкільним навчальним закладом у сучасних умовах. – Режим доступу: http://allref.com.ua/uk/skachaty/upravlinnya_doshkil-nim_navchal-nim_zakladom_u_suchasnih_umovah? page=3. – Назва з екрана.
6. Шапаренко Х. А. Особливості формування професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти / Х. А. Шапаренко // Наукові записки кафедри педагогіки Харк. нац. ун-ту ім. В.Н.Каразіна : зб. наук. праць – Х., 2006. – Вип. XVI. – С. 251-260.

Грубчак И. И.

Управление ДУЗ на принципах акмеологического подхода

В статье раскрыты особенности управления дошкольным учебным заведением на принципах акмеологического подхода, отражены подходы к определению сущности понятия "акмеологический подход", рассмотрены составляющие акмеологического подхода к управлению дошкольным учебным заведением.

Grubchak I.

Management of pre-schools based on acmeological approach

The article reveals peculiarities of preschool educational institution on the basis of acmeological approach, reflects approaches to defining the essence of the concept "acmeological approach", considers the components of acmeological approach in the management of pre-schools.